

Banu YAZGAN İNANÇ
Esef Ercüment YERLİKAYA

KİŞİLİK KURAMLARI

19. Baskı

 PEGEM
AKADEMI

Prof. Dr. Banu Yazgan İnanç - Dr. Öğr. Üyesi Eşef Ercüment Yerlikaya

KİŞİLİK KURAMLARI

ISBN 978-605-318-670-0

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Temmuz 2008, Ankara

19. Baskı: Temmuz 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Büyük Sanayi I. Cadde 95/1
İskitler/ANKARA
Tel: (0312) 341 10 20
Faks: (0312) 341 30 50

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No:47771

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Prof. Dr. Banu YAZGAN İNANÇ

ODTÜ Psikoloji Bölümü'nden Psikoloji lisans derecesini aldıktan sonra London School of Economics and Political Science da Sosyal Psikoloji alanında yüksek lisansını tamamlamıştır. Doktorasını Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Psikolojik Danışma alanında yapmıştır. Çukurova Üniversitesi'nde doçent ve profesör olarak görev yapmıştır. Hâlâ Toros Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğretim üyesidir.

ORCID No: 0000-0002-6817-4459

Toros Üniversitesi

İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi

Psikoloji Bölümü

Mersin

Dr. Öğr. Üyesi Esef Ercüment YERLİKAYA

Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalında lisans eğitimini tamamlamıştır. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde gerçekleştiren araştırmacı hâlâ Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

ORCID No: 0000-0002-1181-462X

Çukurova Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi

Psikoloji Bölümü

Adana

Kiřilikleriyle yaşamımı renklendiren dostlarıma,

Banu Yazgan İnanç

*Kiřiliđimin gelişiminde büyük katkıları olan
anneme, babama, kardeřlerime
ve sevgili eřim Nurdana*

Esef Ercüment Yerlikaya

ÖN SÖZ

Bu kitap kişilik kuramları alanını tanıtmaya amacıyla yazılmıştır. Ülkemizde üniversitelerin çeşitli bölümlerinde verilmekte olan kişilikle ilgili derslerde ele alınan konulara giriş düzeyinde bilgi sağlamayı amaçlamaktadır. Bunun yanında kitap, kişilik kuramları ve kuramcıları konusunda genel bir bakış açısı edinmek isteyen her türlü okuyucuya yardımcı olacaktır. Kitapta ele alınan kuramların çoğu ile ilgili yayınlanmış pek çok kitap bulunmaktadır. Ancak giriş düzeyinde konuları ele alan ve bütünsel bir bakış açısı sağlayan bir kaynağın bulunmaması bu kitabın yazılmasında önemli bir etken olmuştur.

Kitapta kuramlar dört ana başlık altında toplanmıştır:

Birinci grupta psikodinamik kuramlar yer almaktadır: Freud, Adler, Jung, Horney, Fromm, Sullivan ve Erikson'un kuramları bu bölümde yer almaktadır.

İkinci grupta Skinner, Miller ve Dollard, Bandura ve Kelly'nin kuramları davranışçı ve bilişsel kuramlar başlığı altında toplanarak anlatılmıştır.

Üçüncü grup araştırma odaklı kuramlardan oluşmuştur. Bu bölümde Allport, Cattell, Eysenck ve McCrea ve Costa'nın kuramları yer almıştır.

Son bölüm ise insancıl/varoluşçu kuramlar olarak adlandırılmıştır ve Rogers, Maslow ve May'in kuramlarına bu bölümde yer verilmiştir.

Yaklaşık 15 yıldır verdiğim kişilik kuramları dersini son beş yıldır Ercüment Yerlikaya ile birlikte yürütmekteyiz. Bu süre içinde yavaş yavaş biçimlenen ve gelişen ders notlarını bir kitap hâline getirme fikri her ne kadar 4-5 yıl önce ortaya çıkmışsa da kitabın tamamlanması bugün gerçekleşebilmiştir.

Bu kitabı yazarken derste kaynak kitap olarak başvurduğumuz bazı kişilik kuramları kitaplarını ayrıntılı olarak inceledik ve bunların içinden özellikle Robert Ewen, Larry Hjelle ve Daniel Ziegler, Jess Feist ve Gregory Feist'in kişilik kuramları kitaplarından çokça yararlandık.

Kuramcıların yaşam öyküleriyle kuramları arasında bağlantılar olduğunu düşündüğümüz için biyografilerine olabildiğince ayrıntılı olarak yer verdik. Kanımızca her biri birer dahi olan kişilik kuramcılarının görüşlerinin öğrenilmesi kişilik psikolojisi alanında bilgi edinmeyi amaçlayan okuyucu için bir temel olacaktır. Okuyucu daha sonra kendisi özel ilgi alanlarına uygun olarak ayrıntılı bilgi edinmek için kuramcıların Türkçeye çevrilmiş kitaplarına başvurabilir.

Kitabın amacına ulaşmış olup olmadığını değerlendirecek olanlar alandaki otoriteler ve öğrencilerdir. Onların değerlendirmeleri bizler için ışık tutacaktır. Biz bu

kitabı yazarken yeni şeyler öğrendik; alan bilgilerimizi tazeledik, bakış açılarımızı değerlendirip gözden geçirdik.

Araştırma Görevlisi Egemen Hanımoğlu'na Rogers ve Maslow'un bölümlerinin yazım aşamasında yaptığı yardımlar için teşekkür ederiz.

Sevgili Zeynep Aldemir Kılıç, yazım sırasında büyük bir yükü üstlendi. Güler yüzüyle, sabrıyla bize yardımcı oldu. Kendisine sonsuz teşekkürler.

Kuşkusuz esas teşekkürü sevgili öğrencilerimize borçluyuz. Onlarla derslerde yaptığımız tartışmalardan çok yararlandık. Onlara verdiğimiz sözü yerine getirebildiğimiz için çok mutluyuz. Bu kitabın sahibi aslında onlardır.

Kitabın basılmasında bize yardımcı olan Pegem Akademi'ye özellikle Sayın Servet Sarıkaya ve Sayın Gürsel Avcı'ya şükranlarımızı sunarız.

Banu YAZGAN İNANÇ

Esef Ercüment YERLİKAYA

Temmuz 2023

İÇİNDEKİLER

Önsöz	v
İçindekiler.....	vii

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Giriş.....	1
------------	---

2. BÖLÜM

PSİKODİNAMİK KURAMLAR

Sigmund Freud: Psikanaliz	11
Alfred Adler: Bireysel Psikoloji	39
Carl Gustav Jung: Analitik Psikoloji.....	61
Karen Horney: Nevrozlar ve İnsan Gelişimi.....	87
Erich Fromm: Özgürlükten Kaçış	111
Harry Stack Sullivan: Kişiler Arası İlişkiler Kuramı	129
Erik H. Erikson: İnsanın Sekiz Çağı	155

3. BÖLÜM

DAVRANIŞÇI VE BİLİŞSEL KURAMLAR

Burrhus F. Skinner: Radikal Davranışçılık.....	175
Neal E. Miller ve John Dollard: Eklektik Davranışçı Yaklaşım	189
Albert Bandura: Sosyal Bilişsel Kuram	201
George A. Kelly: Kişisel Yapılar Kuramı	217

4. BÖLÜM**ARAŞTIRMA ODAKLI KURAMLAR**

Gordon W. Allport: Ayırıcı Özellik Kuramı	237
Raymond B. Cattel: Faktör Analitik Ayırıcı Özellik Kuramı	253
Hans J. Eysenck: Biyoloji Temelli Faktör Analitik Ayırıcı Özellik Kuramı.....	261
Robert R. McCrea ve Paul T. Costa: Beş Faktör Kuramı	277

5. BÖLÜM**İNSANCIL/VAROLUŞÇU KURAMLAR**

Carl R. Rogers: Birey Merkezli Yaklaşım	287
Abraham H. Maslow: Kendini Gerçekleştirme Kuramı	301
Rollo R. May: Varoluşçu Psikoloji	319
Kaynaklar	333

1. BÖLÜM

GİRİŞ

İnsan davranışlarının altında yatan temel nedenleri bulmaya çalışan bilimsel çaba olarak tanımlanabilen psikolojinin kökleri antik çağa kadar dayanır. Bugün psikologların yanıt aradığı kimi sorular iki bin yıl önce de filozoflar tarafından tartışılmaktaydı. Psikolojinin felsefeden koparak ayrı bir disiplin haline gelmesinin başlangıç noktası ise Wilhelm Wundt'un ilk psikoloji laboratuvarını kurduğu tarih olan 1879 yılı olarak kabul edilmektedir (Fancher, 1990). İlerleyen yıllarda insan davranışlarının nasıl inceleneceği konusunda farklı yaklaşımlar ortaya çıkmış ve bu konuda farklı görüşleri benimseyenler arasında ciddi anlaşmazlıklar, hatta ateşli tartışmalar yaşanmıştır (Morgan, 1977). İlerleyen yıllar birbirinden farklı yaklaşımların yanında farklı çalışma alanlarının da ortaya çıkmasına neden olmuştur. Günümüzde psikolojinin önemli çalışma alanlarından biri de kişilik psikolojisidir (Morgan, 1977; Morris, 1991; Cüceloğlu, 1993). Kişilik psikolojisinin temel amacı insanların davranışlarının nedenlerini ampirik ve bilimsel bir perspektifle açıklamaktır (Hjelle ve Ziegler, 1992). Kişilik psikolojisi, insanların kendilerine özgü davranış, düşünce ve duygu biçimleriyle ilgilenir. Günlük yaşam içinde kendisi ve çevresiyle her an etkileşimde bulunan birey bu etkileşimlerde bulunurken kendine özgü duygu, düşünce ve davranış özellikleri sergiler. Kişiyeye özgü bu duygu, düşünce ve davranış özelliklerinin incelenmesi kişilik psikolojisinin temel çalışma alanıdır. İnsan davranışlarını inceleyen uzmanların yanıt aradığı temel sorulardan biri de davranışlarımızın içinde bulunduğumuz durum tarafından mı yoksa sahip olduğumuz kişilik tarafından mı biçimlendirildiğidir. Bu sıkça tartışılan bir konu olmakla birlikte günümüzde kabul gören yanıt hem içinde bulunduğumuz durumun hem de kişinin kendisinin davranışların biçimlenmesinde etkili olduğudur. Günümüzde daha çok durumun davranışlarımızı nasıl etkilediği ve davranışlarımızın kişiyi nasıl yansıttığı üzerinde durulmaktadır (Berger, 2006). Kimi psikologlar insanların çevreden gelen taleplere genel olarak nasıl tepki verdiği konusyla ilgilenirler. Bu araştırmacılar, aynı durumda bulunan herkesin aynı şekilde tepki

vermediğini belirtmekle birlikte temel hedefleri insanların çoğununun ne yapacağını tanımlayan davranış modelleri geliştirmektir. Bu, psikolojinin bir başka alt dalı olan sosyal psikolojinin ilgi alanıdır. Kişilik psikolojisi, bir diğer uzmanlık dalı olan sosyal psikolojiyle yakından ilgilidir. Her iki uzmanlık dalı da insan davranışlarının nedenlerini incelerler ancak sosyal psikoloji belli durumlar karşısında tüm insanların vereceği ortak tepkileri incelemeye yarayan yöntemler kullanarak bazı genel tepki kalıplarını belirlemeye çalışır. Kişilik psikolojisi ise aynı durumlarda insanların birbirinden farklı davranışlar sergilemesinin diğer bir deyişle bireysel farklılıkların incelenmesini amaçlar.

Kişilik psikolojisinin temel hedefi insanlar arasındaki bu farklılıkları incelemektir. Neden bazı insanlar içedönükken bazıları dışadönüktür? Neden bazı insanlar daha sosyalken diğerleri daha yalnızdır? Bazı insanlar neden depresyona daha yatkındır? Bu gibi sorular kişilik psikolojisinin yanıtlamaya çalıştığı sorulardır. Ancak bu anlatılanlar kişilik psikologlarının davranışların biçimlenmesinde içinde bulunulan durumun etkilerini yok saydıkları şeklinde yorumlanmamalıdır. Kişilik psikolojisi bir bireyin belli durumlarda nasıl ve neden öyle davrandığını inceleyerek o kişiyi diğerlerinden ayıran farklılıkları yani onun kişiliğini incelemeyi hedeflemektedir.

Kişilik Nedir?

Sıkça kullanılan bir sözcük olmasına ve bilimsel olarak incelenmesine ve açıklanmasına yönelik farklı yaklaşımların bulunmasına rağmen “kişilik” sözcüğünün psikologlar arasında üzerinde anlaşmaya varılmış genel bir tanımı yoktur. Aslında kişiliğin nasıl tanımlanacağı ve psikolojinin bu alt dalının hangi konuları kapsayacağı da kişilik psikologlarının devam eden tartışmalarındandır. Kişilik sözcüğü günlük dilde de oldukça sık kullanılır. Bir kimsenin ‘kişiliksiz’ olduğunu ya da onun ‘harika bir kişiliği’ olduğunu söylemişliğimiz ya da böyle ifadeleri duymuşluğumuz vardır. Günlük dildeki bu kullanım biçimiyle kişilik sözcüğü, diğerlerinin bizim üzerimizde bıraktığı izlenimi aktarmaya yarayan *değerlendirici* bir nitelik taşımaktadır. Bu şekilde belirtmeye çalışılan şey o kişinin birlikte olunmak istenebilecek, etkileşime girilmek istenebilecek bir kişi olup olmadığıdır. Kişilik sözcüğünün günlük dildeki bir diğer yaygın kullanım biçimi ise *betimleyici* bir nitelik taşımaktadır. Bu kullanım biçiminde kişilik sözcüğü bir sıfatla birlikte kullanılır ki kullanılan bu sıfat sözü edilen kişinin en göze çarpan özelliğidir. Örneğin bir kimsenin “saldırgan bir kişiliği” ya da “uyumlu bir kişiliği” olduğu söylendiğinde kastedilen şey o kişinin bizim dikkatimizi en çok çeken özelliğinin bu olduğudur. Kişilik psikolojisi açısından kişilik sözcüğü günlük dildeki bu kullanımlarından

çok daha kapsamlı ve farklı bir şekilde kullanılır. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi bu kapsamlı tanımların içeriği konusunda bir anlaşma söz konusu değildir. Allport'un (1937) gerçekleştirdiği literatür taramasında 50 civarında farklı kişilik tanımına rastlanmış olması bu durumun çarpıcı bir göstergesidir. Her ne kadar üzerinde sözbirliği edilmiş ortak bir tanım olmasa da yapılan kişilik tanımları içinde ortak olan kimi öğelerin belirlenmesi mümkündür (Hjelle ve Ziegler, 1992). Literatür incelendiğinde yapılan tanımların çoğunda bireysel farklılıkların öneminin vurgulandığı görülmektedir. Bu anlamda kişilik bir kimseyi diğerlerinden farklı kılan kendine ait nitelikleri temsil eder. Bunun yanında bir kimseyi diğerlerinden ayıran özel nitelikler ya da nitelikler bütünü ancak bireysel farklılıkların incelenmesi yoluyla anlaşılabilir.

Tanımların çoğunun içerdiği bir başka ortak öge kişiliğin, bir çeşit kuramsal (hipotetik) yapı ya da organizasyon olarak ele alınmış olmasıdır. Açık ve gözlemlenebilir davranışlar kişilik tarafından organize edilmekte ve bütünleştirilmektedir. Diğer bir deyişle kişilik, davranışsal gözlemler elde edilen anlam çıkarmalara dayanan bir soyutlamadır.

Literatürdeki kişilik tanımlarının çoğu dikkati, kişiliği yaşam öyküsü ya da gelişimsel perspektifte incelemenin önemine çeker. Kişilik, genetik ve biyolojik eğilimleri, sosyal deneyimleri ve değişen çevresel koşulları içeren iç ve dış etkilere bağlı evrimsel bir süreci temsil etmektedir.

Tanımların çoğunun içerdiği bir diğer ortak öge de kişiliği, kişinin tutarlı davranış kalıplarını açıklayan özellikler bütünü olarak yorumlamalarıdır. Bu durumda kişilik zamana ve durumlara karşı sabit ve süregendir, zamandan zamana ya da durumdan duruma kişi içinde sürekliliği ifade eder.

Literatür incelendiğinde kişilik kuramcılarının kendi kuramsal yaklaşımları doğrultusunda farklı vurgular yaparak kişiliği farklı şekillerde tanımladıkları görülse de kişiliği konu eden genel yayınlarda yukarıda sözü edilen ortak öğeleri vurgulayan birbirine oldukça yakın kişilik tanımları olduğu da bir gerçektir. Bu bağlamda kişiliği *"bireyi diğerlerinden ayıran, bireye özgü, tutarlı ve yapılaşmış özellikler bütünü"* olarak tanımlamak mümkündür. Bu tanımın bazı yönleri üzerinde durarak kullanılan terimleri gözden geçirmekte yarar vardır. Tanımda kişiliğin *"bireyi diğerlerinden ayıran, kendine özgü özellikler bütünü"* olarak açıklanmasının nedeni kişilik derken kastettiğimiz şeyin bireyi başkalarından farklı kılan özellikler olmasıdır. Bu anlamda diğer insanlarla ortak olan yönlerimiz değil, bizi biz yapan ve diğerlerinden ayıran bize özgü özellikler bütünü vurgulanmaktadır. Bu özelliklerin bazıları tüm insanlarda ya da bir grup insanda bulunuyor olabilir, ancak bunların oluşturduğu örüntü kişiye özgüdür.

Tanımda yer alan önemli bir diğer vurgu da tutarlılıktır. Tutarlılıkla zaman içinde o kişinin benzer durumlarda davranışlarının pek değişmediği vurgulanmak istenmektedir. Örneğin bugün dışadönük olan bir insanın ileride de dışadönük olması beklenir. Ya da okulda rekabetçi olan bir öğrenci ileride iş yaşamında da rekabetçi olacaktır. Hatta onun bu rekabetçiliği sporda ve oyunda da kendisini gösterebilecektir. Tutarlılık, kişinin kaçınılmaz bir biçimde her zaman ve her durumda aynı şekilde davranacağı anlamına gelmemektedir. İnsan, kişiliği doğrultusunda içinde bulunduğu duruma uygun şekilde tepkiler verme becerisine sahiptir, ancak davranışlarımız yalnızca içinde bulunduğumuz duruma verdiğimiz tepkilerden ibaret değildir. Diğer bir deyişle, kişinin davranışlarında kişiliğine bağlı bir tutarlılık beklememiz doğaldır.

Yaptığımız kişilik tanımı içinde yer alan önemli bir başka vurgu da, bireyi diğerlerinden ayıran bu özelliklerin “yapılaşmış bir bütün” olmasıdır. Burada kastedilen şey kişiliğin çok sayıda özellikten oluşan bir sistem olduğu ve sistemi oluşturan bu özelliklerin birbirleriyle ilişkili ve bireye özgü bir örüntü oluşturduğudur. Diğer bir ifadeyle, kişilik özellikleri birbirleriyle uyum içinde ve tutarlı bir örüntü oluştururlar.

Kuram Nedir?

Kuram (teori) sözcüğü genellikle anlamı tam kavranmadan ve çoğunlukla da yanlış bir biçimde kullanılan ya da anlaşılan bir sözcüktür. Kimi zaman kuram sözcüğü gerçek ya da hakikat sözcüklerinin karşıtı olarak kullanılır. Ancak böyle bir yaklaşım kuram ve hakikat sözcüklerinin bilimsel yöntem içindeki anlamlarından oldukça uzaktır. Bilimsel yöntem açısından kuramlar, araştırmalar yapmaya ve elde edilen gözlemleri organize etmeye yarayan araçlardır. Gerçeklik ya da hakikat ise bilimin kapsam alanı dışındaki kavramlardır. Bilimsel nitelikli bir kuram; olguları açıklamak üzere araştırmacı tarafından oluşturulmuş birbiriyle ilişkili bir dizi kavram ve varsayımdan oluşan ve araştırmacıların tümdengelim yöntemini kullanarak sınanabilir hipotezler geliştirmelerini sağlayan kavramsal bir sistemdir. Bu tanımı biraz daha açacak olursak her şeyden önce, kuram, gerçeklik hakkında doğru mu yanlış mı olduğu bilinmeyen, kanıtlanmamış bir tahmindir. Kuramlar daha kesin bilgilere sahip olmadığımız durumlarda gerçekliği anlama, açıklama ve yordamada rehber görevi görürler. Kuramda yer alan önermeler geçerliği kanıtlanmış hakikatler değil geçerli olduğu varsayılan iddialardır. Bu, sınamaksızın geçerli varsayma yaklaşımı yalnızca bilimsel yöntemin bir uygulama basamağı olarak işlev görür. Amaç bu iddiaları hiçbir zaman sınamadan olduğu gibi doğru kabul etmek değil, bilimsel yöntemle sınanabilir hipotezler oluşturabilmek için geçici

olarak doğru kabul edilmiş genellemeler oluşturmaktır. Bu sayede gerçeklik hakkında araştırmacı tarafından oluşturulan bu açıklama çabası, bilimsel yöntemle doğrulanabilecek ya da yanlışlanabilecektir.

Bir kuram, kuramcı tarafından geliştirilen ve kavram olarak adlandırılan bir dizi terim ve ilkeyi içerir. Kuramcı da, yazar ya da mucit gibi yaratıcı bir eylem gerçekleştirilmektedir ve diğer disiplinlerdeki yaratıcılar gibi o da kendisinden önceki öncülerin çalışmalarından faydalanır ve kuramını bu çalışmaların üzerine kurar. Kuramın mantıksal olarak tutarlı olabilmesi için kavramların karşılıklı olarak ilişkili olmaları gerekir. Terimleri ve ilkeleri tanımlayıp açıklamanın yanı sıra kuramcı, onların birbirleri ile uyumlu bir biçimde nasıl tutarlı bir bütün oluşturduklarını da göstermelidir. Bu anlamda tek bir varsayım kuram olamayacağı gibi, birbiriyle ilişkili olmayan ya da tutarsız olan bir dizi varsayım da kuram sayılmayacaktır.

İç tutarlık ve yalın bir anlatıma sahip olma gibi özellikleri taşımanın yanı sıra iyi bir kuramın yerine getirmesi gereken bazı işlevler vardır ve bunları dört grupta toplamak mümkündür:

Betimleme: İnsan davranışı şaşırtıcı derecede karmaşık olduğu için faydalı bir kuram bize bu karmaşadan kurtulmamızda yardımcı olmalıdır. Uygun tanımlamalar sağlamalı, çok büyük miktardaki verileri organize etmeye yarayan bir çerçeve oluşturmalı ve dikkati önemli konulara odaklamalıdır.

Açıklama: İyi bir kişilik kuramı, olgu (fenomen) hakkında açıklamalar getirmelidir. Kişilikteki bireysel farklılıkların nedeninin ne olduğu, niçin bazı insanların diğerlerine göre daha patolojik özelliklere sahip olduğu gibi önemli sorulara yanıt verir nitelikte olmalıdır.

Yordama: Bir kuram aynı zamanda yordamalarda da bulunmalıdır ki bu sayede değerlendirilebilmeli ve geliştirilebilmelidir. Birçok psikoloğa göre bir kuramın en önemli özelliği gelecekteki olayları yordayabilme yeteneğidir. Çünkü kuramın bilimsel olarak geçerliliği, sunduğu bu tahminlerin ampirik olarak sınanabilmesi ve doğrulanabilmesi ile mümkündür. Doğrulanamayan yordamalar da kuramda değişikliğe gidilmesini sağlayarak kuramın gelişmesine yardımcı olur.

Kontrol: Değerli bir kuramın pratik uygulamalar önermesi de gerekir. Günlük yaşama uygulanamayan bir kişilik kuramının güncelliğini koruyabilmesi zordur. Faydalı bir kuram çevrenin kontrol ve değişimini kolaylaştırır. İnsan yaşamını geliştirici ve iyileştirici öneriler sunan bir kuram örneğin, çocuk yetiştirme, eğitim ve psikoterapi gibi alanlara uygulanabilecek bilgileri içeren bir kuram, güncelliğini de koruyabilecektir.